

Vārkavas novads

Teksts: Kristīne Krumberga

Foto: Maija Preņevska un Kristīne Krumberga

Piederība un mijdarbība Vārkavas novadā

Lauku kopienu parlamenta norises gaitā piederības alkstošo un mijiedarbību meklējošo kopienu aktīvistu ceļš spilgti dzeltenā autobusā ar pie sevis smaidošu šoferi un Vārkavas novadpētniecības muzeja vadītājas Elvīras sabiedrībā vijās uz Vārkavas novadu.

Putekljainais grants ceļš - rievots kā veļas mazgājamais dēlis katram braucējam ļauj *izjust* daļu no Latgales realitātes, līdz brīdim, kad notiek kas nereāls. Pēkšņi gluži kā mirāža tālumā parādās krāsaini un aktīvi žestikulējoši tēli, kas izrāda vēlmi piebiedroties mūsu braucienam (1. attēls). Tās ir divas varen lustīgas dāmas, kuru grozos saguldīti dažādi Latgales lauku labumi – smaržzāles, sieri un kādi stiprāki dzērieni un kas, apvārdojot mūs ar dažādiem stāstiem iz dzīves, steigšus sāk dalīt cienastu. Ceļā pavadītais laiks paskrien nemanot.

1.attēls. Sagaidītājas iebraucot Vārkavas novadā

2.attēls. Vārkavas tautas nams

Nonākot Vārkavā mūsu pirmā pieturas vieta ir Vārkavas sirds un lepnums - Vārkavas tautas nams (2. attēls), kas celts 1888. gadā kā viena no pirmajām tautskolām visā Latgalē. Vairāk nekā gadsimtu ilgu notikumu piedzīvojusī ēka nu ir ieguvusi jaunus vaibstus, taču nemainīgi tā turpina pulcināt cilvēkus – satikt vienam otru, smelties zināšanas un dalīties pieredžu stāstos, baudīt mākslu un kultūru. To piedzīvojam arī mēs – tautas nama lielajā zālē tiek aizvadītas aizrautīgas diskusijas par dažādu Latvijas vietu vietējām kopienām aktuālām problēmām un radošu risinājumu meklējumu process, bet vakarā tiekam aicināti uz teātra izrādi.

Zāle ir pilna, tajā sanākuši vai visi vārkavieši – sākot ar pašiem mazākajiem, vēl uz rokām nēsāmajiem - bērniem līdz pat sirmiņiem, sapucētām tantēm un onkuļiem un arī kādu zem krēsla ērtu vietu atradušu četrkājaino draugu – suni.

Izrādes sižets aizved mūs atpakaļ laikā un ierauj kāda kolhoza iedzīvotāju mīlestības meklējumu un tiem sekojošo savstarpējo pārpratumu virpulī. Kļūstam par lieciniekiem ļoti ciešai *vietējās kopienas* savstarpējo attiecību mijiedarbībai un to dažādajām izpausmēm. Pārtraukumos skatuve nepaliek tukša – to aizpilda sūnu zaļos tērpos ģērbtas kundzes ar līganiem tautisko deju soļiem un rakstiem. Izrādes noslēgumā ir izveidojušies 5 laimīgi pāri un tā beidzas ar kāzām. Ieturot tradīciju, skatītājos tiek mests arī līgavas pušķis, ko laimīgā kārtā noķer viena no tautas deju ansambļa kundzēm. Jādomā, ka precēties, tāpat kā mācīties, nekad nevar būt par vēlu (3. un 4. attēls).

3. attēls. Precības Vārkavas teātra izrādē

4.attēls. Jautrība skatītājiem teātra izrādes laikā.

Lai arī pulkstenis jau rāda 10 vakarā, par vēlu nav doties uz Vārkavas muižu, kas interesantā kārtā atrodas Vecvārkavā. Jāsaka, ka puskrēsla ir tieši īstais laiks, lai tur viesotos un pamanītos satikt muižas Balto dāmu. Dienas laikā uzkrātais zemes siltums un pirms neilga laika nolijušā lietus dzesturs nu satiekas un kā balti, pūkaini miglas vāli kāpj debesīs. Gluži kā no miglas iznirusi uz muižas tiltiņa mūs sagaida pati Baltā dāma. Nelielā pastaigā tiekam izvesti cauri noslēpumaini apgaismotajam muižas parkam un iepazīstināti ar tās vēsturi. Baltā, sešām iespaidīgām kolonnām rotātā ēka ir lielisks piemērs, kā kultūrvēsturiskais mantojums turpina dzīvot arī šodien, un kā zem viena jumta var sadzīvot Vārkavas novada dome, Upmalas bibliotēka, Vārkavas kultūras centrs un ģimenes ārsta prakse.

No šejienes dodamies Vārkavas vidusskolas virzienā, aiz kuras paveras nesen izveidotais sporta stadions. Sarkanbrūnais skrejceļu segums blāvajā gaismā atgādina tikko uzartu lauku, kas kopā ar tālāk redzamajām, miglas ieskautajām mājām uzbur latviskās lauku idilles ainu. Kļūst vēss, tādēļ pēc Ropažu Ivo ierosinājuma, labprāt visi kopīgi (Balto Dāmu ieskaitot) iemēģinām dažus iesildīšanās vingrojumus, kas izrādīsies tieši laikā, lai viesotos pēdējā vietā, kur šovakar dodamies.

Autobuss pa šauro celiņu lēni ripo Dubnas upes virzienā, kuras krastā mums būtu jāsastop māju saimniece Renāte. Redzam, ka kāda kompānija tur ir iekārtojusies gan, ar uzceltām teltīm un iekurtu ugunsķurku, taču viņu sejas autobusa lukturu gaismā izskatās tikpat izbrīnītas kā mūsējās, saprotot, ka starp viņiem nav cilvēku, kas zina par mūsu ierašanos. Pēc neliela brīža visiem smieklus izraisošais pārpratums ir noskaidrots un tiekam aizvesti līdz īstajai mājai, kur tiekam sagaidīti folkloras kopas „Vecvārkava” balsīm skanot un pašas izdaudzīnātās saimnieces Renātes gādībā tiekot cienāti ar vietējo brūvējumu.

5. attēls. Vakariņas Vārkavas novadā

6. attēls. Jautrība skatītājiem teātra izrādes laikā.

Tiekam aizvesti uz nelielu būdiņu, kur sveces gaismā apskatām dažādas senas lietas un priekšmetus, kas savākti no vecām, pamestām apkārtnes mājām. Te atrodama dažādas mēbeles, tamborētas villaines, krietni nonēsātu pastalu zoles, darbarīki, un citi, galvenokārt, koka darinājumi. Renātes brīvā laika prieks ir rūpes par vēstures liecību saglabāšanu un saglabāšanu, lai arī uz priekšdienām ir ko mazbērniem un arī citiem interesentiem parādīt un pastāstīt par dzīvi senākos laikos.

Renātes māja jeb Upesmāja ir vieta, kur pēc saimnieces iniciatīvas un no projektu fondiem piesaistīta finansējuma ir tikusi izbūvēta pludmale un laivu piestātne turpat gar māju tekošās Dubnas upes krastā, kuru izmantot drīkst ikviens, kam ir tāda vēlēšanās. Par to, ka tas tā tiešām notiek bijām jau paši gluži nejauši pārliecinājušies, jo iepriekš sastaptais cilvēku bariņš ir vieni no daudzajiem laivotājiem, kas šo nakti bija piestājuši pavadīt šeit. Daudz nedomājot, pieaicinām arī viņus un visi kopā metamies akordeona melodijas pavadītajās rotaļās, kurām jau bijām iekustinājušies pirms tam stadionā.

Vēl lecot pa kādam deju solim, tiekam aicināti iekšā mājā, kur mūs sagaida vesela rakstainu adījumu izstāde un galds, kurā garšošanai celta priekšā vietēji ražoto žavējumu izlase un skābēti kāposti. Kamēr mielojam gan acis, gan vēderus, Renātes astoņdesmitgadīgā tante, kas ir viena no retajām sievietēm, kas vēl to pieprot, paspēj katru personiski apdziedāt ar kādu zobgaļīgu vārdu, bet Renāte

pastāsta par mājā dzīvojošo spoku un tā dažādajiem izgājieniem un trokšņiem, kas mēdz radīt neomulīgu sajūtu, ja gadās būt vienai.

Runājot par ģimeni, tad arī Renātes stāsts ir līdzīgs kā lielai daļai latviešu lauku cilvēku. Abi dēli bijuši aizbraukuši uz Īriju, vecākais - sapelnījis gana, lai atgrieztos, uzceltu māju un, pašam negaidot, sāktu nodarboties ar graudkopību. Visi apkārtnes pamestie un krūmiem aizaugošie zemes pleķīši tiek iegādāti un pārvērsti viļņojošos labības laukos. Jācer, ka vēl arī jaunākais dēls agrāk vai vēlāk atradīs savu ceļu atpakaļ uz Latviju...

Ir jau stipri vēls un tumšs, tāpēc arī mums ir jādodas prom un jāmēģina atrast ceļš atpakaļ uz mūsu naktsmītni – Vārkavas pamatskolu. Vārkavas pašreizējā pamatskola, kurā atrodas arī bērnudārzs, tika sākta celt tieši 100 gadus pēc vecās skolas, kas tagad ir Vārkavas tautas nams, 1989. gadā.

Skolas vadītājas Skaidrītes un jauniešu studijas vadītājas Diānas nerimstošais darbošanās gars un enerģija tiek nodota arī bērniem, kopīgi, no sporta laukuma ierīkošanai noņemtās augsnes virskārtas, izveidojot paši savu ziemas prieku „kalnu”, dziedot, dejojot, spēlējot teātri un piedaloties apkārtnes sakopšanas talkās, to visu iemūžinot interesantās fotogrāfijās un video sižetos, lai pašiem būtu ko atcerēties un pēc gadiem rādīt saviem bērniem. Arī mums ir sarūpēta īpaša pozitīvās enerģijas dienas deva – sajūtu rīta rosme. Ar basām kājām noiet pa raupjas mizas ozolkoka dēli, izbrist cauri smilšu kastei, pašlūkāt pēdas rasainā zālē un beigās vēl „izvingrot” pasaku. Visi esam mundruma pilni un ir nedaudz žēl atstāt viesmīlīgos cilvēkus un vietu, taču kā ceļamaizi katrs varam paņemt kādu siera rituli – ar ķīmenēm vai marmelādi – pēc katra garšas izvēles.

7. attēls. Novakare Vārkavas novadā

8.attēls. Rīta rosme Vārkavas darba grupai